

OSTATECZNA INFORMACJA POKONTROLNA

KPOD.03.03-IP.08-0001/22-004-OST

Informacje wstępne

— Informacje o projekcie —

Numer kontroli:	KPOD.03.03-IP.08-0001/22-004
Numer projektu:	KPOD.03.03-IP.08-0001/22
Tytuł projektu:	Wymiana źródeł ciepła i poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych jednorodzinnych w ramach Programu Czyste Powietrze

— Dane beneficjenta —

Identyfikator beneficjenta:	5220018559
Nazwa beneficjenta:	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
Adres beneficjenta:	Warszawa 02-673, Konstruktorska 3a

— Informacje o kontroli —

Tryb kontroli:	Planowa
Typ kontroli:	Na miejscu
Rodzaj kontroli:	W trakcie realizacji projektu
Zespół kontrolujący:	Andrzej Nastula, Arkadiusz Bolejko, Krzysztof Stasiak, Edyta Obrzut, Joanna Matusiak, Paulina Repeć
Zastosowana lista sprawdzająca:	Lista sprawdzająca do kontroli na miejscu realizacji przedsięwzięcia
Wersja listy sprawdzającej:	Brak.
Planowany termin kontroli:	2025-03-10 - 2025-06-30
Data rozpoczęcia kontroli:	2025-03-10
Podmiot kontrolujący:	Ministerstwo Klimatu i Środowiska
Podmioty kontrolowane:	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej - NIP: 5220018559
Miejsca przeprowadzenia kontroli:	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Kontrolowane zamówienia:	Brak kontrolowanych zamówień.
Numery kontrolowanych WoP:	KPOD.03.03-IP.08-0001/22-001, KPOD.03.03-IP.08-0001/22-002, KPOD.03.03-IP.08-0001/22-003, KPOD.03.03-IP.08-0001/22-004, KPOD.03.03-IP.08-0001/22-005, KPOD.03.03-IP.08-0001/22-006, KPOD.03.03-IP.08-0001/22-007, KPOD.03.03-IP.08-0001/22-008, KPOD.03.03-IP.08-0001/22-009, KPOD.03.03-IP.08-0001/22-010, KPOD.03.03-IP.08-0001/22-011, KPOD.03.03-IP.08-0001/22-012, KPOD.03.03-IP.08-0001/22-013, KPOD.03.03-IP.08-0001/22-014, KPOD.03.03-IP.08-0001/22-015, KPOD.03.03-IP.08-0001/22-016, KPOD.03.03-IP.08-0001/22-017

1. Wykaz skrótów

1. B1.1.2 - inwestycja Wymiana źródeł ciepła i poprawa efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych realizowana w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności
2. CST - CST2021 - system teleinformatyczny służący wymianie danych dotyczących reform i inwestycji
3. Grant - dofinansowanie wypłacone grantobiorcy w ramach Programu Priorytetowego „Czyste Powietrze” na wymianę źródła ciepła i/lub poprawę efektywności energetycznej budynku mieszkalnego jednorodzinne
4. Grantobiorca - Beneficjent dotacji przyznanej w PPCP - osoba fizyczna, właściciel/współwłaściciele budynku jednorodzinne lub lokalu mieszkalnego w budynku jednorodzinnym/ wydzielonego w budynku jednorodzinnym
5. GWD - Generator Wniosków o Dofinansowanie (<https://gwd.nfosigw.gov.pl/>), za pośrednictwem którego od 15.05.2020 r. grantobiorcy mogli składać wnioski w ramach PPCP
6. IOI - Instytucja odpowiedzialna za realizację inwestycji, Minister Klimatu i Środowiska
7. KPO - Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF)
8. NFOŚiGW - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
9. OOW - Ostateczny Odbiorca Wsparcia, podmiot realizujący Przedsięwzięcie, NFOŚiGW
10. PPCP - Program Priorytetowy „Czyste Powietrze”
11. Przedsięwzięcie - element pn. „Wymiana źródeł ciepła i poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych jednorodzinnych w ramach Programu Czyste Powietrze” inwestycji B1.1.2. pn. „Wymiana źródeł ciepła i poprawa efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych”
12. Rozporządzenie finansowe 2024/2509 - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) 2018/1046 z dnia 18 lipca 2018 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii, zastąpione rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) 2024/2509 z dnia 23 września 2024 r. sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii (wersja przekształcona)
13. Umowa o objęcie wsparciem - Umowa o objęcie wsparciem z planu rozwojowego przedsięwzięcia pn. „Wymiana źródeł ciepła i poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych jednorodzinnych w ramach Programu Czyste Powietrze” z 20.12.2022 r.
14. Umowy udostępniania środków - umowy określające zasady udostępniania środków NFOŚiGW dla WFOŚiGW z przeznaczeniem na udzielenie dotacji na przedsięwzięcia realizowane w ramach PPCP
15. UOKiK - Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumenta
16. WFOŚiGW - Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
17. WoDG - wniosek o dofinansowanie grantobiorcy
18. WoPG - wniosek o płatność grantobiorcy
19. Wytyczne w zakresie kontroli KPO - Wytyczne w zakresie kontroli w ramach planu rozwojowego

współfinansowanego ze środków Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności
20. Wytyczne w zakresie sprawozdawczości i monitorowania - Wytyczne w zakresie sprawozdawczości i monitorowania w ramach planu rozwojowego współfinansowanego ze środków Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności z 6.12.2023 r.

2. Podstawa prawna

1. § 7 Umowy o objęcie wsparciem z planu rozwojowego przedsięwzięcia pn. „Wymiana źródeł ciepła i poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych jednorodzinnych w ramach Programu Czyste Powietrze” z 20.12.2022 r. zawartej między Ministrem Klimatu i Środowiska a Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
2. art. 141u ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2025 r. poz. 198);
3. art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. z 2020 r. poz. 224) w związku z art. 400r ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony Środowiska (Dz. U. z 2025 r. poz. 647);
4. Rozdział III Wytycznych w zakresie kontroli w ramach planu rozwojowego współfinansowanego ze środków Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności z 16.11.2023 r.

3. Cel kontroli

Weryfikacja prawidłowości realizacji przedsięwzięcia pn. „Wymiana źródeł ciepła i poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych jednorodzinnych w ramach Programu Czyste Powietrze” nr KPOD.03.03-IP.08-0001/22, realizowanego w zakresie inwestycji B1.1.2 przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

4. Przedmiot kontroli

1. Wydatki inwestycyjne związane z realizacją Przedsięwzięcia dotyczące wypłat dofinansowania dla osób fizycznych na wymianę źródła ciepła i termomodernizację.
2. Działania podjęte przez NFOŚiGW oraz WFOŚiGW dotyczące:
 - 2.1 unikania podwójnego finansowania;
 - 2.2 zapobiegania, wykrywania i korygowania nieprawidłowości przy realizacji Przedsięwzięcia;
 - 2.3 zapobiegania konfliktowi interesów, korupcji i nadużyciom finansowym przy realizacji Przedsięwzięcia;
 - 2.4 postępowania z podejrzeniami nadużyć finansowych.
3. Realizacja kontroli przeprowadzonych przez NFOŚiGW i WFOŚiGW w ramach Przedsięwzięcia.
4. Realizacja zaleceń pokontrolnych z kontroli nr KPOD.03.03-IP.08-0001/22-001.
5. Działania podjęte przez NFOŚiGW dotyczące kontroli zarządczej przy realizacji Programu Priorytetowego Czyste Powietrze.

5. Ustalenia i zalecenia pokontrolne

Ustalenie nr 1.1 Zakres inwestycji/przedsięwzięcia (KPO)

NFOŚiGW, jako podmiot realizujący Przedsięwzięcie, nie zapewnił wystarczającego systemu kontroli zarządczej w ramach PPCP, który zapobiegałby zidentyfikowanym w ramach kontroli nieprawidłowościom/naruszeniom lub słabościom w funkcjonowaniu Programu.

Ustalenie finansowe: Nie**Szczegóły ustalenia**

Niewystarczający system kontroli zarządczej w WFOŚiGW wynika z:

1) niewdrożenia skutecznych mechanizmów przekazywania przez WFOŚiGW informacji do OOW w ramach wspólnej realizacji PPCP. Umowy udostępnienia środków nie regulowały istotnych kwestii wynikających z umowy o objęcie wsparciem ze środków KPO. W ww. umowach w szczególności brakowało postanowień zobowiązujących WFOŚiGW do informowania o prowadzonych postępowaniach organów dochodzeniowo-śledczych oraz UOKiK, a także o naruszeniach prawa czy poważnych nieprawidłowościach w ramach PPCP. OOW zobowiązany był do przekazywania do IOI ww. informacji zgodnie z § 7 ust. 12 i 13 umowy o objęcie wsparciem. Brak tych informacji ze strony WFOŚiGW stwarzał na poziomie OOW ryzyko braku podjęcia działań naprawczych i korygujących we właściwym czasie.

2) nieprzekazywania lub nieterminowego przekazywania kluczowych informacji zarządczych przez OOW do IOI, w tym niezrealizowania wszystkich wytycznych IOI jako organu nadzoru w zakresie terminowego wprowadzania danych grantobiorców do systemu CST oraz nieterminowego/braku raportowania informacji o prowadzonych postępowaniach organów ścigania i UOKiK, jak również o poważnych nieprawidłowościach.

3) braku automatycznego systemu raportowania informacji przez WFOŚiGW na podstawie bieżących danych. Pomimo uruchomienia w grudniu 2024 r. Centralnej Bazy Czystego Powietrza, do 28 lutego 2025 r. system ten nadal nie zawierał kompletnych danych. W konsekwencji dane były przekazywane przez WFOŚiGW do OOW głównie za pomocą formularzy Excel, co wiązało się z większym nakładem pracy oraz licznymi błędami. Brak mechanizmów weryfikacji danych, pozwalających w szczególności na automatyczne wykrycie nieprawidłowości, jak również brak możliwości prześledzenia i porównania przez system danych z różnych okresów, utrudniał racjonalne potwierdzenie ich rzetelności, kompletności i wiarygodności (zgodności ze stanem faktycznym).

4) braku bieżących danych lub niewystarczająco szczegółowych danych raportowanych przez poszczególne WFOŚiGW o liczbie i kwocie rozpatrywanych wniosków o dofinansowanie i wniosków o płatność czy kwocie wydatków wątpliwych w ramach PPCP. OOW pozyskiwał dane od WFOŚiGW obejmujące różne okresy sprawozdawcze. Przykładowo OOW dysponował danymi dotyczącymi średniego czasu rozpatrywania wniosków z WFOŚiGW w Katowicach do XII.2024 r., a z WFOŚiGW w Krakowie i WFOŚiGW w Warszawie do VIII.2024 r. W przypadku danych dotyczących liczby wniosków w gminach do rankingu OOW posiadał dane z: WFOŚiGW w Katowicach do XII.2024 r., WFOŚiGW w Krakowie do VI.2024 r. a z WFOŚiGW w Warszawie do XII.2023 r. Raporty dotyczące średniego czasu rozpatrywania wniosków nie zawierały danych na temat liczby i kwoty wniosków na poszczególnych etapach oceny, tym samym IOI był zmuszony sam pozyskiwać te dane bezpośrednio od WFOŚiGW. Ponadto raport nt. kontroli prowadzonych przez WFOŚiGW nie zawierał wystarczająco szczegółowych danych, przez co OOW nie był w stanie przygotować w grudniu 2024 r. pełnej informacji o wydatkach pomniejszonych w wyniku tych kontroli, celem oszacowania kwoty wydatków wątpliwych.

5) nierzetelnej weryfikacji danych przez OOW, a w efekcie przekazywania nierzetelnych danych do IOI oraz nieterminowego lub niekompletnego przekazywania odpowiedzi, co skutkowało koniecznością wielokrotnego ponawiania próśb i monitów ze strony IOI (rozbieżności występowały m.in. pomiędzy danymi w CST a danymi przekazanymi do kontroli).

6) braku opracowania przez OOW rejestru ryzyk zidentyfikowanych na 2025 r. pomimo obowiązku wynikającego z przyjętej Polityki zarządzania ryzykiem. Nieopracowanie przez OOW zbiorczego rejestru ryzyk uwzględniającego ryzyka związane z PPCP ograniczało możliwość planowania zadań i monitorowania zagrożeń oraz zapewnienia odpowiednich mechanizmów reakcji na ryzyko.

7) ograniczonego zakresu zidentyfikowanych przez OOW ryzyk dotyczących realizacji PPCP, które koncentrowały się głównie na aspektach finansowania programu i IT, z pominięciem kluczowych

etapów realizacji PPCP, tj. procesu wypłat, rozliczania środków czy realizacji przedsięwzięć. Nie uwzględniono również sygnałów o nadużyciach i nieprawidłowościach potwierdzonych w ramach kontroli NIK czy audytu KAS.

- 8) braku identyfikacji przez OOW ryzyk związanych z nadużyciami finansowymi, pomimo że sygnały o zidentyfikowanych przypadkach podejrzeń ich wystąpienia przy realizacji PPCP pojawiały się w I kwartale 2024 r., co potwierdziły wyniki przeprowadzonych przez OOW kontroli w WFOŚiGW. W kontrolach przeprowadzonych w okresie od listopada 2024 r. do marca 2025 r. potwierdzono na wybranych próbach grantów ryzyka dla prawidłowości kwalifikowania od 8,6% do 100% kosztów realizacji kontrolowanych przedsięwzięć. Nadużycia finansowe dotyczyły m.in. nierzetelnych i niskiej jakości robót budowlanych, zawyżania kosztów w stosunku do średnich cen rynkowych, fałszowania podpisów pod dokumentami odbiorowymi, poświadczania nieprawdy w dokumentach odbiorowych.
- 9) braku skutecznych mechanizmów komunikacji w zakresie identyfikowanych ryzyk dot. PPCP pomiędzy WFOŚiGW a OOW, co skutkowało nieuwzględnieniem w analizie ryzyka w OOW ryzyk identyfikowanych przez WFOŚiGW dot. kluczowych etapów realizacji PPCP.
- 10) zniesienia z początkiem 2023 r. limitów kosztów jednostkowych w ramach prac termomodernizacyjnych, bez wprowadzenia odpowiednich mechanizmów przeciwdziałających występowaniu nieprawidłowości, co doprowadziło do nadużyć po stronie wykonawców.
- 11) braku odpowiednich działań kontrolnych, które zapobiegałyby nieprawidłowościom oraz pozwoliłyby na bieżące wdrażanie działań naprawczych.
- 12) braku zintensyfikowania działań kontrolnych w związku z identyfikacją nieprawidłowości w trakcie realizacji PPCP, celem skutecznego wykrywania tych nieprawidłowości oraz bieżącego wdrażania działań naprawczych i korygujących.

Zalecenia związane z ustaleniem nr 1.1:

Zalecenie 1.1.1

Podjęcie niezwłocznych działań w celu wzmocnienia systemu kontroli zarządczej w ramach PPCP, służących wyeliminowaniu stwierdzonych nieprawidłowości oraz słabości funkcjonowania PPCP, oraz przekazanie do IOI informacji o wprowadzonych zmianach.

Ustalenie nr 1.2 Zakres inwestycji/przedsięwzięcia (KPO)

Wydatki inwestycyjne związane z realizacją Przedsięwzięcia dotyczące wypłat dofinansowania dla osób fizycznych na wymianę źródła ciepła i termomodernizację w ramach badanej próby 60 grantów były zgodne z zakresem Przedsięwzięcia określonym w Umowie o objęcie wsparciem/wniosku o objęcie wsparciem. Stwierdzono błędy proceduralne, bez wpływu na kwalifikowalność wydatków.

Ustalenie finansowe: Nie

Szczegóły ustalenia

Dobór grantów do kontroli w celu weryfikacji wydatków inwestycyjnych związanych z realizacją Przedsięwzięcia dotyczących wypłat dofinansowania dla osób fizycznych na wymianę źródła ciepła i termomodernizację nastąpił w sposób:

- celowy, tj. do kontroli wytypowano 24 granty, które uzyskały najwyższą liczbę pkt z przeprowadzonej analizy ryzyka;
 - losowy, tj. do kontroli wytypowano za pomocą generatora liczb 24 granty;
 - losowy, tj. do kontroli wytypowano za pomocą generatora liczb 12 kolejnych grantów, których wartość nie przekraczała 3 000,00 zł oraz które nie dotyczyły wymiany źródła ciepła.
- Ogółem skontrolowano 60 grantów wskazanych przez NFOŚiGW jako wchodzące w skład realizacji wskaźników B8G i B10G. Wśród tych grantów były takie, które NFOŚiGW kwalifikował zarówno do wskaźnika B8G, jak i B10G (21 grantów). Weryfikacji poddano dokumentację źródłową tych grantów, zarówno po stronie oceniających – WFOŚiGW, jak i osób ubiegających się o dofinansowanie – grantobiorców.

Wśród weryfikowanych grantów 30 dotyczyło realizacji wskaźnika B8G (w tym 9 dotyczących tylko wymiany źródła ciepła i 21 dotyczących wymiany źródła ciepła oraz działań termomodernizacyjnych). W badanych grantach wykazano rodzaj źródła ciepła: 8- kocioł gazowy kondensacyjny, 3 -kocioł na pellet drzewny, 1 - kocioł na pellet drzewny o podwyższonym standardzie, 6 - kotłownia gazowa, 12- pompa ciepła powietrze/woda o podwyższonej klasie efektywności energetycznej.

Wśród weryfikowanych grantów 51 dotyczyło realizacji wskaźnika B10G (w tym 30, w ramach których finansowane były tylko koszty związane z termomodernizacją, i 21 dot. wymiany źródła ciepła oraz działań termomodernizacyjnych). W ramach weryfikowanych grantów: w 27 przeprowadzono ocieplenie przegród budowlanych, w 11 wymieniono stolarkę okienną, w 20 wymieniono stolarkę drzwiową, w 1 zainstalowano wentylację mechaniczną z odzyskiem ciepła, w 5 zainstalowano mikroinstalację fotowoltaiczną, w 21 wymieniono źródło ciepła. W ramach 15 grantów przeprowadzono kompleksową termomodernizację.

W badanej próbie 60 grantów potwierdzono, że zakres prac rzeczywiście realizowanych jest zgodny z zakresem Przedsięwzięcia określonym w Umowie/wniosku o objęcie wsparciem.

Analiza przekazanych do kontroli dokumentów oraz danych w systemach ARACHNE i SKANER nie wykazała, aby w kontrolowanych grantach doszło do podwójnego finansowania.

W wyniku weryfikacji dokumentacji grantów objętych próbą ustalono, że:

- WoDG oceniane są z opóźnieniem - w 15 przypadkach nie dotrzymano terminu na rozpatrzenie WoDG;
 - WoPG oceniane są z opóźnieniem - w 16 przypadkach nie dotrzymano terminu na rozpatrzenie WoPG;
 - wypłata środków odbywa się z opóźnieniem - w 39 przypadkach stwierdzono niedotrzymanie terminu wypłaty dotacji [wypłata powinna nastąpić w terminie do 30 dni kalendarzowych od dnia prawidłowo wypełnionego i złożonego WoPG];
 - dla 4 grantów nie przedłożono potwierdzenia wypłaty środków grantobiorcom;
 - osoby oceniające WoDG oraz WoPG nie złożyły oświadczenia o bezstronności i/lub o poufności – przy weryfikacji 39 WoDG oraz 43 WoPG;
 - ocenę WoDG i WoPG przeprowadziły osoby nieposiadające w opisie stanowiska/zakresie czynności zadań związanych z oceną wniosków - dotyczy weryfikacji 26 WoDG oraz 13 WoPG;
 - w 1 przypadku stwierdzono brak listy sprawdzającej dotyczącej przeprowadzonej weryfikacji WoPG, a w 1 przypadku przekazano niepodpisaną listę;
 - 19 grantów nie powinno być wykazanych dla wskaźnika B10G, ponieważ dotyczą jednego budynku [dotyczy grantów: 02_DDL212057 i 02_DDP230471, 16_2023CDK06668 i 16_2021CD05956];
 - w ramach 2 grantów dla B10G wskazano błędny zakres inwestycji, niezgodny z przedłożoną do kontroli dokumentacją (dotyczy: 06_2023DI0053 – kwalifikowano tylko stolarkę okienną, a w tabeli wskazano ocieplenie przegród budowlanych, stolarkę okienną i stolarkę drzwiową; 11_2288/2022/215/FA/oe-of/F - kwalifikowano tylko stolarkę drzwiową, a w tabeli wskazano stolarkę okienną i stolarkę drzwiową);
 - w przypadku 5 grantów stwierdzono wprowadzenie w CST błędnego adresu [tj.: 02_DDL212057, 02_DDP230471, 06_2020DI10277, 11_261/2024/214/FA/oe-of/F, 13_07034/21/1803/OA-CP/D]
- W trakcie kontroli dla 2 z ww. grantów (02_DDL212057, 02_DDP230471) poprawiono dane w CST. Dodatkowo w ramach weryfikowanej próby ustalono, że 19 grantów raportowanych w ramach wskaźnika B10G [plik: B8G_B10G_25.02.2025.xls] dotyczy tylko wymiany źródła ciepła, a więc powinny być one wykazane wyłącznie w ramach wskaźnika B8G. Potwierdzono, że w korekcie danych raportowych granty zostały wykazane tylko w ramach wskaźnika B8G [plik: Zestawienie B8G_OA.xls].

Zalecenia związane z ustaleniem nr 1.2:

Zalecenie 1.2.1

Dokonanie przeglądu danych w CST w celu usunięcia braków i błędnych wpisów oraz usprawnienie procesu wprowadzania danych do CST.

Zalecenie 1.2.2

Wdrożenie mechanizmów, które zapewnią prawidłowy sposób kwalifikowania grantów w ramach następujących wskaźników przewidzianych do realizacji w tym Przedsięwzięciu, tj. B9G i B11G.

Zalecenie 1.2.3

Zapewnienie bezstronności i poufności osób realizujących przypisane im zadania związane z procedowaniem WoDG i WoPG.

Ustalenie nr 1.3 Zakres inwestycji/przedsięwzięcia (KPO)

Mimo podejmowanych przez OOW działań, zaleceń pokontrolnych z kontroli KPOD.03.03-IP.08-0001/22-001 nie można uznać za zrealizowane. Niezbędne jest dalsze prowadzenie prac ukierunkowanych na skuteczne wdrożenie wydanych zaleceń.

Ustalenie finansowe: Nie

Szczegóły ustalenia

Potwierdzono, że OOW podjął działania w celu wdrożenia zaleceń pokontrolnych z kontroli KPOD.03.03-IP.08-0001/22-001, ale nie można ich uznać za zrealizowane, ponieważ:

- zalecenie 1.1.1 - przygotowano dokumentację wraz z załącznikami, podsumowującą osiągnięcie wskaźnika B8G i B10G zgodnie z ustaleniami operacyjnymi [zalecenie 1.1.1]. Sprawozdania z realizacji wskaźników B8G i B10G przygotowano w 4Q2024, aktualizacja nastąpiła w 2Q2025.

Na podstawie pliku: B8G_B10G_5.06.2025.xls przekazanego przez OOW w związku z potwierdzeniem realizacji wskaźników B8G i B10G oraz danych w CST (stan z 29.06.2025 r.) stwierdzono dalej występujące błędy (choć w mniejszej liczbie niż poprzednio), polegające na tym, że:

- w CST brakowało danych dot. 72 grantów z wykazu grantów B8G i 9 grantów z wykazu grantów B10G;

- daty płatności końcowej były różne między danymi w CST a danymi w wykazie grantów w 102 przypadkach dla wskaźnika B8G oraz w 94 przypadkach dla wskaźnika B10G,

- 203 budynki w ramach B10G wykazywane były więcej niż 1 raz (dotyczy 411 grantów).

- zalecenie 1.1.2 - OOW nie wywiązał się z realizacji zalecenia, w ramach którego powinien zasilić CST o dane dotyczące wypłaconych grantów, zgodnie z Wytycznymi w zakresie sprawozdawczości i monitorowania.

Informacje sprawozdawcze powinny być wprowadzane do CST na bieżąco, do 3 dni roboczych od wystąpienia zdarzenia warunkującego konieczność wprowadzenia lub modyfikacji danych – nie rzadziej niż raz na kwartał kalendarzowy [Rozdział 4 pkt. 3) lit c. Wytycznych w zakresie sprawozdawczości i monitorowania]. W CST powinny znajdować się dane grantów odpowiadające osiągniętym wartościom wskaźników wykazywanych w składanych WoP.

Zgodnie z ostatnim zatwierdzonym WoP nr KPOD.03.03-IP.08-0001/22-017-03 w ramach przedsięwzięcia osiągnięto następujące wartości wskaźników:

1. B8G, B9G: 331 453 szt.

2. B10G, B11G: 245 772 szt.

Aby potwierdzić wartości wskaźników, Kontrolujący poprosili o przekazanie zestawienia grantów, uzupełnionego o zakres rzeczowy (dokumentu takiego nie przekazano w ramach WoP). Z pliku: B8G_B10G_MKiŚ_26.05.2025.xls przekazanego przez OOW, zweryfikowanego pod względem danych znajdujących się w CST (na 11.07.2025 r. w CST znajdowały się dane dotyczące 347 988 grantów) wynika realizacja wskaźników w następujących wysokościach:

1. B8G, B9G: 294 127 (różnica minus 37 326 szt. w porównaniu do deklarowanego poziomu w WoP);

2. B10G, B11G: 275 562 szt. (różnica plus 29 790 szt. w porównaniu do deklarowanego poziomu w WoP – różnica spowodowana jest najprawdopodobniej dwukrotnym liczeniem jednej nieruchomości w pliku B8G_B10G_MKiŚ_26.05.2025.xls).

Wskazane zarówno w zestawieniu OOW, jak i ujęte w CST wartości wskaźników, nie są ostateczne.

Trwa aktualizacja danych przez OOW.

Zalecenia związane z ustaleniem nr 1.3:**Zalecenie 1.3.1**

Zgodnie z zaleceniem 1.2.1.

Zalecenie 1.3.2

Zgodnie z zaleceniem 1.2.2.

Zalecenie 1.3.3

Wprowadzanie do CST danych dotyczących wypłaconych grantów zgodnie z Wytycznymi w zakresie sprawozdawczości i monitorowania KPO.

Zalecenie 1.3.4

Należy każdorazowo załączać do WoP zestawienie grantów zawierające informacje dotyczące zakresu inwestycji.

Ustalenie nr 1.4 Zakres inwestycji/przedsięwzięcia (KPO)

Istnieje ryzyko niezrealizowania założeń merytorycznych Przedsięwzięcia/inwestycji oraz nieosiągnięcia jego ostatecznych wskaźników (dla całej inwestycji).

Ustalenie finansowe: Nie

Szczegóły ustalenia

Zgodnie z ustaleniami operacyjnymi oraz harmonogramem realizacji inwestycji w III kwartale 2023 roku osiągnięte powinny zostać wskaźniki B8G oraz B10G, tj.:

- B8G – T1 - Wymiana źródeł ciepła w budynkach jednorodzinnych – 250 000 szt.,
- B10G – T2 -Termomodernizacja i instalacja odnawialnych źródeł energii w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych - 190 000,00 szt.

OOW sprawozdania z realizacji wskaźników B8G i B10G przygotował w IV kwartale 2024 r., a aktualizował w II kwartale 2025 r.

Zgodnie z ostatnim zatwierdzonym WoP nr KPOD.03.03-IP.08-0001/22-017-03 w ramach przedsięwzięcia osiągnięto następujące wartości wskaźników:

1. B8G, B9G: 331 453 szt.
2. B10G, B11G: 245 772 szt.

Na podstawie pliku: B8G_B10G_MKiŚ_26.05.2025.xls przekazanego przez OOW oraz danych w CST (wg 11.07.2025 r. w CST znajdowały się dane dotyczące 347 988 grantów) ustalono realizację wskaźników w następujących wysokościach:

1. B8G, B9G: 294 127 (różnica minus 37 326 szt. w porównaniu do deklarowanego poziomu w WoP);
2. B10G, B11G: 275 562 szt. (różnica plus 29 790 szt. w porównaniu do deklarowanego poziomu w WoP – różnica spowodowana jest najprawdopodobniej dwukrotnym liczeniem jednej nieruchomości w pliku B8G_B10G_MKiŚ_26.05.2025.xls).

Zgodnie z ustaleniami operacyjnymi oraz harmonogramem realizacji inwestycji do 30.06.2026 r. osiągnięte powinny zostać wskaźniki B9G oraz B11G tj.:

- B9G – T2 -Wymiana źródeł ciepła w budynkach jednorodzinnych – 513 000 szt.,
- B11G – T2 - Termomodernizacja i instalacja odnawialnych źródeł energii w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych - 379 000,00 szt.

Wnioski o dofinansowanie w ramach PPCP finansowane ze środków KPO przyjmowane były do 21.04.2024 r. Ze względu na bieżący stopień realizacji inwestycji istnieje ryzyko niezrealizowania wskaźników końcowych Przedsięwzięcia, tj.: B9G i B11G do 30.06.2026 r.

Zalecenia związane z ustaleniem nr 1.4:**Zalecenie 1.4.1**

Wzmocnienie nadzoru i usprawnienie procesu monitorowania i rozliczania Przedsięwzięcia celem osiągnięcia zakładanych wskaźników zgodnie z harmonogramem.

Ustalenie nr 2.1 Pytania dodatkowe

NFOŚiGW nie zapewnił skutecznej koordynacji procesu kontroli w ramach PPCP. Pomimo ustanowienia regulacji w zakresie kontroli Programu, nie weryfikował prawidłowości ich stosowania. Nie zapewnił odpowiedniego narzędzia do gromadzenia informacji o wynikach kontroli.

Ustalenie finansowe: Nie

Szczegóły ustalenia

Kontrole PPCP prowadzone były przez NFOŚiGW w WFOŚiGW oraz NFOŚiGW i WFOŚiGW u grantobiorców. Obowiązująca od 14.06.2024 r. procedura pn. „Wytyczne do przeprowadzenia kontroli przedsięwzięcia w ramach Programu Priorytetowego Czyste Powietrze” wspierała kontrole prowadzone u grantobiorców, jednakże wymaga uzupełnienia, ponieważ nie zawiera wszystkich niezbędnych elementów, m.in. w zakresie weryfikacji przez NFOŚiGW planów kontroli i sprawozdań z wykonania tych planów.

NFOŚiGW nie prowadził wspólnego rejestru kontroli PPCP, co nie zapewniało bieżącej wiedzy nt. realizacji i wyników kontroli, w szczególności występujących nieprawidłowości.

Dane nt. kontroli przekazywane przez WFOŚiGW do NFOŚiGW miały charakter wyłącznie statystyczny (plik Excel przekazany raz na kwartał) i były niespójne. Nie zawierały szczegółowych informacji na temat stwierdzonych nieprawidłowości. Ograniczony zakres informacji na temat przeprowadzonych kontroli pozbawiał przedstawione dane walorów kompletności, pewności i przejrzystości (plik Excel: „Tabela Wfośigw kontrole-ZBIORCZA”). Z przekazywanego kwartalnie zestawienia nie wynika m.in.: jakiego grantu dotyczyła kontrola, jaki był zakres kontroli, jakie były kluczowe ustalenia pokontrolne, jaka była kwota nieprawidłowości, która kontrola była prowadzona na miejscu, a która na dokumentach.

Uruchomienie narzędzia umożliwiłoby kompleksowe zarządzanie procesem kontroli PPCP poprzez analizę, monitorowanie, planowanie, realizację i raportowanie wyników kontroli.

Zalecenia związane z ustaleniem nr 2.1:

Zalecenie 2.1.1

Wzmocnienie koordynacji NFOŚiGW nad kontrolami prowadzonymi przez WFOŚiGW poprzez wprowadzenie rozwiązań lub narzędzi umożliwiających bieżącą agregację i monitorowanie informacji dotyczących danych m.in. nt. terminu kontroli, badanego grantu, formy i zakresu kontroli, stwierdzonych nieprawidłowości (wraz z ich wartością) oraz wydanych i zrealizowanych zaleceń pokontrolnych.

Ustalenie nr 2.2 Pytania dodatkowe

NFOŚiGW prowadził kontrole realizacji PPCP w WFOŚiGW, wydając w ich ramach zalecenia służące poprawie funkcjonowania Programu. Na przełomie lat 2024/2025 istotnie zwiększono liczbę tych kontroli.

Ustalenie finansowe: Nie

Szczegóły ustalenia

W zakresie działań NFOŚiGW prowadzono przede wszystkim kontrole w WFOŚiGW, które dotyczyły m.in. działań kontrolnych prowadzonych u grantobiorców, postępowania w przypadku sygnałów o nadużyciach, rozliczania grantów uznanych za ryzykowne. Ponadto prowadzono kontrole wybranych beneficjentów rzeczywistych. W ramach tych kontroli wydawane były zalecenia. Działania te należy uznać za właściwe, niemniej wykonane z opóźnieniem, biorąc pod uwagę, że liczba przeprowadzonych kontroli przez NFOŚiGW w WFOŚiGW wyniosła w 2024 r. 6, a 2025 r. - 10. We wcześniejszych latach kontrole były nieliczne, tj.: 3 w 2022 r. i 3 w 2023 r.

Zalecenia związane z ustaleniem nr 2.2:**Zalecenie 2.2.1**

Kontynuowanie zwiększonej liczby działań kontrolnych NFOŚiGW w WFOŚiGW.

Ustalenie nr 2.3 Pytania dodatkowe

NFOŚiGW nie monitorował przygotowania i realizacji Rocznych Planów Kontroli (RPK) WFOŚiGW, których sporządzenia wymagała procedura pn. „Wytyczne do przeprowadzenia kontroli przedsięwzięcia w ramach Programu Priorytetowego Czyste Powietrze”, obowiązująca od 14.06.2024 r.

Ustalenie finansowe: Nie

Szczegóły ustalenia

NFOŚiGW nie monitorował/ gromadził informacji dotyczących założeń, przebiegu i osiągniętych wskaźników dot. realizacji RPK przez WFOŚiGW. Brak koordynacji przez OOW procesu tworzenia RPK dla PPCP przez WFOŚiGW spowodował, że WFOŚiGW były pozbawione nadzoru w zakresie: prowadzenia analizy ryzyka, przyjętych wskaźników realizacji kontroli, czy modyfikowania RPK. W efekcie NFOŚiGW nie przekazał kontrolerom MKiŚ np. RPK WFOŚiGW w Katowicach na lata 2023/2025.

Zgodnie z procedurą na WFOŚiGW nałożono obowiązek wyboru przedsięwzięć do kontroli na miejscu na podstawie wyników przeprowadzonej analizy ryzyka. Analiza ryzyka przeprowadzana miała być przy wykorzystaniu czynników ryzyka takich jak:

- wysokość dofinansowania;
- rodzaj beneficjenta (części 3, 2, 1 Programu Priorytetowego „Czyste Powietrze”);
- wniosek z prefinansowaniem/ bez prefinansowania;
- realizacja przedsięwzięcia (siły własne lub zasoby zewnętrzne);
- sygnały obywatelskie dotyczące nieprawidłowości lub informacje od instytucji dochodzeniowo-śledczych;
- brak wcześniejszej kontroli przedsięwzięcia;
- data zakończenia realizacji projektu;
- wynik dotychczasowych kontroli na miejscu realizacji projektu.

NFOŚiGW nie weryfikował, czy WFOŚiGW stosują się do wytycznych w ww. zakresie. Potwierdzenie stanowi RPK WFOŚiGW w Poznaniu. W dokumencie tym jest informacja, że doboru grantów do kontroli dokonano w sposób losowy, z zastosowaniem interwału. Nie przeprowadzono analizy czynników ryzyka.

Stwierdzono także istotne dysproporcje w liczbie zrealizowanych kontroli przez WFOŚiGW. Z pliku sprawozdawczego NFOŚiGW wynika, że:

- w roku 2022 WFOŚiGW w Krakowie przeprowadził 701 kontroli, WFOŚiGW w Olsztynie 490 kontroli, WFOŚiGW w Katowicach 6 kontroli, WFOŚiGW w Poznaniu 3 kontrole, a WFOŚiGW w Kielcach nie przeprowadził żadnej kontroli.
- w roku 2023 WFOŚiGW w Krakowie przeprowadził 1144 kontroli, WFOŚiGW w Olsztynie 410 kontroli, WFOŚiGW w Kielcach 30 kontroli, WFOŚiGW w Warszawie 3 kontrole i WFOŚiGW w Zielonej Górze również 3 kontrole.
- w roku 2024 WFOŚiGW w Katowicach przeprowadził 918 kontroli, WFOŚiGW w Krakowie 1725 kontroli, WFOŚiGW w Zielonej Górze 31 kontroli, WFOŚiGW w Gdańsku 26 kontroli.

Przekazywane przez WFOŚiGW sprawozdania z realizacji kontroli miały charakter statystyczny (stwierdzono m.in.: brak numerów kontrolowanych grantów, brak kluczowych ustaleń z kontroli, brak informacji o stwierdzonych kwotach nieprawidłowości). W odniesieniu do poszczególnych WFOŚiGW dane zgromadzone przez NFOŚiGW były niespójne, a przez to niewiarygodne. Nawet po aktualizacji danych przekazanych kontrolerom stwierdzono, że niektóre WFOŚiGW sumowały

kontrole prowadzone przez komórki ds. kontroli z wynikami „kontroli merytorycznych”, prowadzonymi w ramach procesu weryfikacji WoPG. Uniemożliwia to rzetelne modelowanie i interpretację danych, ocenę faktycznej skali oraz zakresu realizacji kontroli, rozumianej jako niezależna kontrola przeprowadzana przez osoby spełniające warunki określone w rozdz. 2 pkt 9 „Wytycznych w zakresie kontroli w ramach KPO”.

Zalecenia związane z ustaleniem nr 2.3:

Zalecenie 2.3.1

Uwzględnienie i wdrożenie przez NFOŚiGW mechanizmów przygotowania i realizacji Rocznych Planów Kontroli (RPK) przez WFOŚiGW w procedurze pn. „Wytyczne do przeprowadzenia kontroli przedsięwzięcia w ramach programu priorytetowego czyste powietrze”.

Zalecenie 2.3.2

Weryfikacja wywiązywania się WFOŚiGW z obowiązku sporządzania Rocznych Planów Kontroli w oparciu o analizy ryzyka grantów PPCP.

Ustalenie nr 2.4 Pytania dodatkowe

Przedsięwzięcie było realizowane zgodnie z zasadami horyzontalnymi UE odnoszącymi się do realizacji KPO, w tym zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju - racjonalnym wykorzystywaniem zasobów naturalnych, „niewyrządzenia znaczącej szkody” – „Do No Significant Harm” (DNSH), jak również była neutralna pod względem zasady równości szans i niedyskryminacji (w tym zasady równości szans kobiet i mężczyzn). W realizacji PPCP przestrzegano i stosowano wytyczne ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego, o których mowa w art. 14le ust. 2 pkt 4 UZPPR.

Ustalenie finansowe: Nie

Szczegóły ustalenia

Inwestycja była zrealizowana zgodnie z zasadami horyzontalnymi UE odnoszącymi się do realizacji KPO. Celem przedsięwzięcia jest zmniejszenie negatywnego wpływu, jakie gospodarstwa domowe wywierają na środowisko poprzez zwiększenie efektywności energetycznej budynków jednorodzinnych i upowszechnianie niskoemisyjnych źródeł energii. Cele uruchomionego przez NFOŚiGW we wrześniu 2018 r. Programu Priorytetowego Czyste Powietrze dotyczą efektywności energetycznej poprzez dofinansowanie wymiany nieefektywnych źródeł ciepła na paliwo stałe oraz termomodernizacji budynków mieszkalnych jednorodzinnych, jak również poprawy jakości powietrza oraz zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych (zgodnie z wnioskiem o dofinansowanie). Inwestycja jest neutralna w zakresie zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym zasady równości szans kobiet i mężczyzn (zgodnie z wnioskiem o dofinansowanie). NFOŚiGW przestrzega i stosuje zasady polityk unijnych, a także wytyczne ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego, o których mowa w art. 14le ust. 2 pkt 4 UZPPR. W zakresie konkurencji i udzielania zamówień publicznych NFOŚiGW działał zgodnie z procedurami (Regulaminem udzielania zamówień publicznych w NFOŚiGW oraz Podręcznikiem procedur NFOŚiGW). W zakresie polityki równych szans - zgodnie z punktem 5.3. W zakresie ochrony środowiska - zgodnie z punktem 5.1. W ramach inwestycji PPCP nie jest stosowana instytucja pomocy publicznej.

Zalecenia związane z ustaleniem nr 2.4: Brak

Ustalenie nr 3.1 Nadużycia

Działania dot. zapobiegania, wykrywania i korygowania nieprawidłowości przy realizacji Przedsięwzięcia są niewystarczające i prowadzane z opóźnieniem. Znaczna liczba skarg dot. PPCP świadczy o występujących trudnościach w jego realizacji oraz potrzebie wprowadzenia zmian

zapewniających prawidłowe i terminowe rozpatrywanie wniosków grantobiorców.

Ustalenie finansowe: Nie

Szczegóły ustalenia

Choć w procesie zapobiegania, wykrywania i korygowania nieprawidłowości przy realizacji PPCP OOW podejmował działania, były one jednak niewystarczające i wprowadzane z opóźnieniem. W stosunku do zapobiegania, wykrywania i korygowania nieprawidłowości po stronie grantobiorców NFOŚiGW w ramach koordynacji tego obszaru dopiero 5 listopada 2024 r. przekazał mejlowo WFOŚiGW wytyczne dotyczące weryfikacji racjonalności kosztów w przedsięwzięciach dot. termomodernizacji objętych wsparciem w ramach już zawartych umów, które wcześniej były przekazane do WFOŚiGW (13 sierpnia 2024 r.) jako stanowisko NFOŚiGW w związku z powtarzającymi się przypadkami zawyżania kosztów przez grantobiorców (np. drzwi za 40 tys. zł). Dopiero pod koniec marca 2025 r. weszła w życie Księga Procedur wraz z rekomendowanymi i maksymalnymi stawkami kosztów jednostkowych uzgodniona przez NFOŚiGW z WFOŚiGW oraz MKiŚ.

W stosunku do zapobiegania, wykrywania i korygowania nieprawidłowości po stronie NFOŚiGW i WFOŚiGW OOW podejmował działania mające na celu usprawnienie funkcjonowania PPCP (w szczególności w zakresie terminowości załatwiania spraw) oraz unikania nieprawidłowości, obejmujące m.in. modyfikację procedur, wzmocnienie mechanizmów kontroli oraz poprawę zarządzania.

Liczba skarg wpływających do MKiŚ związanych z PPCP w latach 2020–2025 (do 28 lutego 2025 r.) była zmienna, przy czym największy wzrost odnotowano w 2022 r. (28% wszystkich skarg na NFOŚiGW i WFOŚiGW w analizowanym okresie), co wskazuje na poważne problemy w realizacji PPCP w tym okresie. Wysoka liczba skarg w 2024 roku również podkreśla konieczność dalszego doskonalenia systemu zarządzania środkami finansowymi w ramach PPCP oraz procedur obsługi wniosków (23% wszystkich skarg w analizowanym okresie).

Łącznie w latach 2020-2025 wpłynęło do MKiŚ 538 skarg na NFOŚiGW i WFOŚiGW [z czego w: 2020 r. – 64 (12%), 2021 r. – 82 (15%), 2022 r. – 149 (28%), 2023 r. – 99 (18%), 2024 r. – 122 (23%), 2025 r. – 22 (4%)].

Problematyka skarg dotyczyła w szczególności:

- działalności poszczególnych WFOŚiGW w zakresie realizacji Programu dot. rozpatrywania wniosków o dofinansowanie i płatności, a także przypadków bezczynności lub przewlekłości w procesie oceny wniosków;
- działalności NFOŚiGW w zakresie realizacji PPCP w szczególności postanowień Programu, działania GWD lub braku środków na realizację Programu.

Zalecenia związane z ustaleniem nr 3.1:

Zalecenie 3.1.1

Wprowadzenie zmian w PPCP zapewniających prawidłowe i terminowe rozpatrywanie wniosków grantobiorców, a także wzmacniających proces zapobiegania, wykrywania i korygowania nieprawidłowości, co może przyczynić się do minimalizacji liczby skarg i zgłoszeń nieprawidłowości.

Ustalenie nr 3.2 Nadużycia

OOW posiada procedury/regulacje wewnętrzne dotyczące zapobiegania konfliktowi interesów, korupcji i nadużyciom finansowym przy realizacji przedsięwzięcia/inwestycji. W „Wytycznych do przeprowadzenia kontroli przedsięwzięcia w ramach Programu Priorytetowego Czyste Powietrze” nie zawarto wymogu wypełnienia przez kontrolerów „oświadczenia w zakresie bezstronności i braku konfliktu interesów”. W części badanych spraw brakowało takich oświadczeń, a w pozostałych sprawach stosowane oświadczenia nie były zgodne z art. 61 rozporządzenia finansowego UE. NFOŚiGW nie posiada w dokumentach wewnętrznych mechanizmu weryfikacji oświadczeń

o bezstronności i braku konfliktu interesów osób zaangażowanych w realizację PPCP.

Ustalenie finansowe: Nie

Szczegóły ustalenia

NFOŚiGW posiada zbiór procedur w zakresie dotyczącym zapobiegania konfliktowi interesów, korupcji i nadużyciom finansowym przy realizacji przedsięwzięcia/inwestycji:

- a. Podręcznik procedur NFOŚiGW (z 18.10.2022 r. i z 18.06.2024 r.), zawierający m.in. oświadczenie o bezstronności – dokumenty do podpisania przez osoby oceniające wnioski oraz osoby prowadzące kontrole;
- b. Procedury Kontroli Jednostki Wspierającej (NFOŚiGW) w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększenia Odporności z 16.02.2024 r., zawierające m.in. oświadczenie o bezstronności – dokumenty do podpisania przez osoby prowadzące kontrole na miejscu oraz kontrole procedur zawierania umów;
- c. Polityka przeciwdziałania nadużyciom finansowym (dokument przyjęty uchwałą A/1/1/2019 Zarządu NFOŚiGW z 2.01.2019 r.), zawierająca m.in. oświadczenie o braku konfliktu interesów podpisywane przy zawieraniu umowy o pracę, umowy zlecenia, itd.;
- d. Kodeks etyki pracowników NFOŚiGW z 28.03.2012 r., zawierający m.in. katalog zachowań etycznych i nieetycznych.

OOW nie zawarł w „Wytycznych do przeprowadzenia kontroli przedsięwzięcia w ramach Programu Priorytetowego Czyste Powietrze” wymogu wypełnienia przez kontrolerów „oświadczenia w zakresie bezstronności i braku konfliktu interesów”. Obowiązek ten wynika natomiast z procedur PPCP. Stwierdzono braki w zakresie oświadczeń o bezstronności i poufności. W postępowaniach, w których sporządzano oświadczenia, ich treść była niezgodna z wymogami art. 61 rozporządzenia finansowego UE.

Procedury NFOŚiGW nie zapewniają obowiązku systematycznej i okresowej weryfikacji oświadczeń o bezstronności i braku konfliktu interesów osób zaangażowanych w realizację PPCP.

Zalecenia związane z ustaleniem nr 3.2:

Zalecenie 3.2.1

Stosowanie wzoru „oświadczenia w zakresie bezstronności i braku konfliktu interesów” zgodnego z art. 61 rozporządzenia finansowego UE.

Zalecenie 3.2.2

Wprowadzenie przez NFOŚiGW mechanizmu zapewniającego weryfikację oświadczeń o bezstronności i braku konfliktu interesów osób zaangażowanych w realizację PPCP.

Ustalenie nr 3.3 Nadużycia

NFOŚiGW przy realizacji PPCP w ramach KPO nie zapewnił rozdzielności funkcji, o której mowa w rozdz. 2 pkt 9 „Wytycznych w zakresie kontroli w ramach KPO”. Kontrole grantobiorców były wykonywane w części WFOŚiGW również przez pracowników merytorycznych, co było niezgodne z wymogiem niezależności kontroli.

Ustalenie finansowe: Nie

Szczegóły ustalenia

WFOŚiGW, realizując czynności kontrolne względem grantobiorców, nie zapewniły rozdzielności funkcji, o której mowa w rozdz. 2 pkt 9 „Wytycznych w zakresie kontroli w ramach KPO”. Część pracowników WFOŚiGW, przeprowadzających kontrole u grantobiorców, wykonywała również zadania merytoryczne (ocena WoD i/lub WoP w ramach PPCP). Np. w WFOŚiGW we Wrocławiu wydzielono komórkę ds. kontroli 01.08.2024 r.; w WFOŚiGW w Rzeszowie wydzielono Zespół

ds. kontroli (ZK) w styczniu 2025 r. Do tego czasu kontrole u grantobiorców były prowadzone przez pracowników merytorycznych obsługujących PPCP. W przypadku pozostałych jednostek nie udzielono w ramach kontroli odpowiedzi.

Brak rozdzielności funkcji stanowi naruszenie § 4 ust 5 Umowy o objęcie wsparciem w związku z art. 61 pkt 1 rozporządzenia finansowego 2024/2509. Naruszenie ma zastosowanie zarówno do części wydatków PPCP ponoszonych w ramach KPO, jak również do wydatków ponoszonych w ramach Funduszy Europejskich na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FENIKS).

Zalecenia związane z ustaleniem nr 3.3:

Zalecenie 3.3.1

Przestrzeganie wymogu rozdzielności funkcji, o której mowa w rozdz. 2 pkt 9 „Wytycznych w zakresie kontroli w ramach KPO”.

Ustalenie nr 3.4 Nadużycia

NFOŚiGW nie raportował do IOI na bieżąco o podejrzeniach wystąpienia poważnych nieprawidłowości w realizacji Przedsięwzięcia.

Ustalenie finansowe: Nie

Szczegóły ustalenia

OOW nie wywiązywał się z obowiązku niezwłocznego raportowania do IOI informacji o prowadzonych postępowaniach organów ścigania i UOKiK oraz o wszelkich zagrożeniach dla realizacji przedsięwzięcia, naruszeniach prawa lub postanowień umowy oraz poważnych nieprawidłowościach, do czego był zobowiązany na podstawie § 7 ust. 12 i 13 Umowy o objęcie wsparciem.

Dopiero w trakcie kontroli - w odpowiedzi na pismo Zespołu kontrolującego (z 12.06.2025) - przedłożono zestawienie grantów objętych podejrzeniem poważnych nieprawidłowości, podwójnego finansowania oraz postępowań organów ścigania, tj. plik: KPO baza o postępowaniach 16 wf 7.07.25-do pisma.pdf [pismo znak: DOK.0910.10.2025, z 9.07.2025 r.]. Fundusz wcześniej nie raportował o podejmowanych czynnościach lub postępowaniach prowadzonych w szczególności przez organy ścigania. Przekazane dane nie pozwalały na identyfikację grantów i ich weryfikację w CST, ponieważ nie zawierały ich numerów albo wskazane dane nie były zgodne z danymi z CST (dot. WFOŚiGW w Łodzi, Krakowie i Białymstoku).

Ustalono, że 23 granty z ww. zestawienia znajdują się w CST: 02_DDP240478, 02_DDL2402342, 02_DDP231417, 02_DDL2300475, 02_DDL224038, 02_DDP230299, 03_CD237404, 03_CD237409, 03_CD238799, 03_CD238057, 03_CD231222, 03_CD239256, 03_CD239641, 11_22185/2022/357/FA/mz-of/F, 11_13934/2022/32/FA/oe-of/F, 11_14434/2022/15/FA/mz-of/F, 16_2023CZK02922, 16_2023CZK02732, 08_1855/2023/OA/R/DCPP, 08_6500/2023/OA/R/DCPP, 08_3961/2023/OA/R/DCP, 08_10070/2022/OA/R/DCP, 08_7153/2021/OA/R/DCP.

Zalecenia związane z ustaleniem nr 3.4:

Zalecenie 3.4.1

Przekazanie do IOI kompletnych informacji nt. zgłoszeń poważnych nieprawidłowości oraz przestrzeganie § 7 ust. 12 i 13 Umowy o objęcie wsparciem w odniesieniu do obowiązku niezwłocznego raportowania do IOI informacji o prowadzonych postępowaniach organów ścigania i UOKiK oraz o wszelkich zagrożeniach dla realizacji przedsięwzięcia, naruszeniach prawa lub postanowień umowy oraz poważnych nieprawidłowościach.

Ustalenie nr 3.5 Nadużycia

W NFOŚiGW wdrożono mechanizm umożliwiający sygnalizowanie o naruszeniu prawa w ramach realizowanego Przedsięwzięcia.

Ustalenie finansowe: Nie

Szczegóły ustalenia

NFOŚiGW upublicznił na swojej stronie internetowej (<https://www.gov.pl/web/nfosigw/zglos-nieprawidlowosc>) informacje o funkcjonowaniu mechanizmu umożliwiającego sygnalizowanie o naruszeniu prawa w ramach realizowanego Przedsięwzięcia lub o podejrzeniach korupcji i nadużyć finansowych za pomocą specjalnego adresu elektronicznego: Nieprawidlowosci@nfosigw.gov.pl. Kontrolującym przekazano plik „Rejestr nadużyć PPCP”. Rejestr został podzielony na 5 kategorii zgłoszeń zawierających łącznie 107 rekordów. W ramach kontroli zweryfikowano sposób procedowania 3 zgłoszeń wybranymi metodą celową (próba 2,8%):

1. RPW/10955/2025 z dnia 27.02.2025,
2. RPW/1521/2025 z dnia 14.01.2025,
3. Zgłoszenie wykazane w zakładce „maile”, Lp. 14 (dot. nieruchomości zlokalizowanej w Zamościu, ul. Sowińskiego).

W badanym obszarze nie stwierdzono nieprawidłowości.

Zalecenia związane z ustaleniem nr 3.5: Brak

Ustalenie nr 3.6 Nadużycia

NFOŚiGW w ramach kontroli prowadzonych w WFOŚiGW nie badał możliwości wystąpienia konfliktu interesów w procesie udzielania przez WFOŚiGW wsparcia w ramach PPCP.

Ustalenie finansowe: Nie

Szczegóły ustalenia

NFOŚiGW nie prowadził działań w zakresie wykrywania konfliktu interesów w odniesieniu do pracowników WFOŚiGW.

Zgodnie z wyjaśnieniami (pismo NFOŚiGW DOK.0910.10.2025 z 20.06.2025 r.) prowadzone kontrole miały na celu jedynie potwierdzenie, że „wszystkie WFOŚiGW posiadają procedury/wytyczne opisujące procesy dotyczące nadzorowania i kontroli realizowanych przez grantobiorców przedsięwzięć. Czynności kontrolne NFOŚiGW skupione były przede wszystkim na analizie najbardziej ryzykownych grantów w zakresie prawidłowości realizacji umów grantowych, natomiast kontrola prowadzona w WFOŚiGW miała charakter ograniczony i skupiała się na sprawdzeniu wypełniania przez WFOŚiGW zadań związanych z kontrolą grantobiorców”.

Zalecenia związane z ustaleniem nr 3.6:

Zalecenie 3.6.1

Badanie przez NFOŚiGW w ramach kontroli WFOŚiGW mechanizmu weryfikacji oświadczeń o bezstronności i braku konfliktu interesów pracowników WFOŚiGW zaangażowanych w realizację PPCP.

6. Podsumowanie kontroli

System kontroli zarządczej dotyczący PPCP jest niewystarczający, co skutkuje licznymi nieprawidłowościami i uwagami. Nie wdrożono skutecznych narzędzi do raportowania danych dotyczących realizacji PPCP, które zapewniałyby ich kompletność, rzetelność i wiarygodność. Zestawienia raportowane IOI nie odpowiadały danym w CST. Brakowało również skutecznych mechanizmów koordynacji i wymiany informacji pomiędzy OOW a WFOŚiGW, co skutkowało m.in. nieprzekazywaniem informacji o działaniach organów dochodzeniowo-śledczych i innych

nieprawidłowościach w ramach PPCP. Istnieje ryzyko niezrealizowania założeń merytorycznych Przedsięwzięcia/inwestycji oraz nieosiągnięcia jego ostatecznych wskaźników (dla całej inwestycji). Stwierdzono niewystarczające działania kontrolne i brak ich koordynacji. Również działania w zakresie wykrywania konfliktu interesów w procesie udzielania wsparcia w ramach PPCP nie były przez NFOŚiGW realizowane.

W dokumentacji źródłowej dot. badanych 60 grantów stwierdzono nieprawidłowości polegające m.in. na przekraczaniu terminów oceny WoDG i WoPG oraz samej wypłaty środków. Ponadto stwierdzono brak dokumentów potwierdzających zachowanie bezstronności i poufności przez osoby procedujące sprawy oraz nieinformowanie wnioskodawców o wydłużeniu terminu na ocenę WoDG/WoPG. Należy pilnie wdrożyć zalecenia pokontrolne celem usprawnienia realizacji Programu i doprowadzenia do pełnej zgodności PPCP z wymogami wynikającymi z przepisów UE i krajowych.

7. Podsumowanie ustaleń finansowych

Nie dotyczy.

8. Pouczenia końcowe

Od ostatecznej informacji pokontrolnej nie przysługuje możliwość odwołania. Jednocześnie w ciągu 14 dni od dnia otrzymania Ostatecznej informacji pokontrolnej należy poinformować Instytucję kontrolującą o sposobie realizacji zaleceń.

9. Załączniki

1. Złącznik do informacji pokontrolnej_Podsumowane dot. weryfikacji grantów..pdf